

Pırasa yetiştiriciliğinde hastalıklar ve zararlılar

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; проф. д-р Винелина Янкова, ИЗК "Марица" в
Пловдив

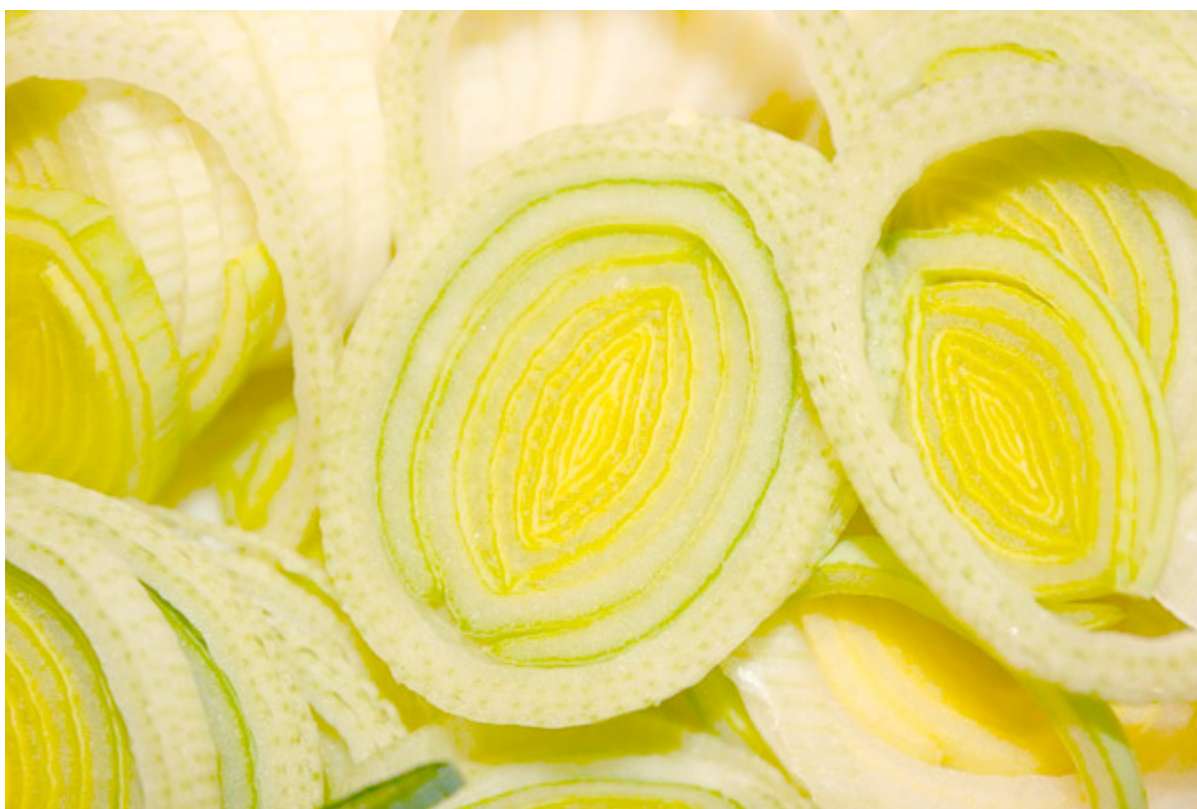
Дата: 12.09.2024 Брой: 9/2024

Özet

Pırasa (*Allium porrum* L.), Alliaceae familyasına (*Alliaceae*) ait bir sebze ürünüdür. Ürünün sebze diyetinin bir unsuru olarak önemi ve tüketiminin faydaları incelenmiştir. Çevre koşulları, beslenme ve sulama için gereksinimleri ana hatlarıyla belirtilmiştir. Ona zarar veren başlıca hastalıklar ve zararlıların yanı sıra neden oldukları zararlar tanımlanmıştır. Bunların mücadelesi için yöntem ve araçlar ile kimyasal mücadelenin uygulanması için gerekli olan ülkede kayıtlı bitki koruma ürünleri (BKÜ) belirtilmiştir.

Bu tür içinde iki oldukça farklı temsilci daha bulunur: soğan için yetiştirilen fil sarımsağı (*Allium ampeloprasum* var. *ampeloprasum*) ve Mısır ile Orta Doğu'da yaprakları için yetiştirilen Mısır pırasası veya "kurrat" (*Allium kurrat*). Pırasa, toprakla örtüldüğünde beyazlaşan uzun bir yaprak silindiri oluşturur. Bitki 0,6–0,9 m'ye ulaşabilir ve tek bir yetiştirme mevsiminden sonra hasat edilen bir yıllık veya iki yetiştirme mevsimi olan iki yıllık olarak yetiştirilebilir. Tarlaya dikildikten sonra dayanıklıdır ve birçok çeşit kış boyunca toprakta bırakılabilir ve ihtiyaç duyulduğunda hasat edilebilir. Pırasa çeşitleri birkaç şekilde sınıflandırılabilir, ancak ana bölüm, dikildiği aynı mevsimde hasat edilen yaz pırasası ve ertesi yılın baharında hasat edilebilen kış pırasası şeklindedir. Yaz pırasası çeşitleri kışlık olanlardan daha küçüktür ve kış çeşitleri genellikle daha güçlü bir tada sahiptir.

Modern pırasa vahşi doğada yetişmese de, muhtemelen Akdeniz bölgesindeki vahşi atalarından evcilleştirilmiştir. Antik Mısır'daki arkeolojik alanların yanı sıra duvar oymaları ve resimler, pırasanın en azından MÖ ikinci binyıldan beri Mısır diyetinin bir parçası olduğunu göstermektedir. Antik Mısır yazıtlarına dayanan Ebers Papirüsü'ne göre, pırasa antik Mısır'da önemli bir rol oynamıştır. Günümüzde Asya ve Akdeniz'de daha geniş alanlarda yetiştirilmektedir. Dünya çapında yaklaşık 250.000 hektar alanda yetiştirilmektedir. En büyük pırasa üreticileri Endonezya, Türkiye, Belçika, Fransa, Kore, Polonya, Almanya, Çin, Hollanda ve İspanya'dır. Pırasanın ortalama verimi 600–4000 kg/da'dır. Mümkün olan maksimum verim 6000 kg/da'dır. Pırasa, soğanın yetiştirildiği aynı bölgelerde yetiştirilebilir. Genellikle sonbahar aylarında olgunluğa ulaşır.

Година	Лук		Чесън		Праз	
	Площ/ха	Добив/т	Площ/ха	Добив/т	Площ/ха	Добив/т
2015	1074	8 926	187	717	83	651
2016	1365	14 921	305	1 799	68	1 912
2017	2080	23 499	387	1 444	49	1 069
2018	3675	41 789	418	1 772	104	2 284
2019	2625	31 376	506	2 216	55	875

По данни на Агростатистиката

Tablo 2. Bulgaristan'da Allium ürünlerinin hasat edilen alanı (ha) ve elde edilen verimleri (ton) (2015–2019).

Pırasa yemek pişirmede ve tıbbi amaçlarla kullanılır. Hafif tadı ve kolay hazırlanışı, bu sebzeyi çorbalar, yahniler, yemekler ve garnitürler için favori bir katkı haline getirir. Birçok vitamin – K vitamini, B grubu vitaminler, C vitamini, A vitamini ve E vitamini – ve mineraller – mangan, bakır, demir, magnezyum ve kalsiyum – içerir. Pırasa antioksidanlar içerir ve anti-enflamatuar etkilere sahiptir. Kan damarlarını tıkanmaktan korur. Güneşli yerleri, organik maddece zengin, iyi drene edilmiş, pH'ı 6,0–7,0 olan toprakları tercih eder. Sürekli toprak nemi gerektirir. Bulgaristan'da genellikle ikinci ürün olarak yetiştirilir. Fide üretimi için tohumlar Şubat-Mart aylarında ekilir ve fideler Haziran ayında şaşırtılır. Taze ve işlenmiş olarak tüketilir. Tek başına veya bir çeşni olarak çeşitli yemeklerde kullanılır. Özgül hafif keskin tadı ve yumuşak yalancı gövdesi nedeniyle mutfağımızda özellikle kış aylarında geniş uygulama alanı bulur. Kışın kullanımı aynı zamanda iyi depolanabilirliği ile de kolaylaşır. Taze tüketilmesinin yanı sıra kurutulmuş olarak da tüketilebilir. Pırasa, soğan ve sarımsaktan daha az keskin, daha hoş bir tada sahiptir ve daha büyük miktarlarda tüketilebilir.

Soğuğa dayanıklı bir bitki (eksi 15–20°C'ye toleranslı) olan pırasa, su rejimi açısından özellikle talepkardır ve sadece sulanan koşullarda yetiştirilebilir. Aynı zamanda toprak, daha doğrusu içindeki besin maddeleri içeriği konusunda da talepkardır. En iyi sonuçlar, organik maddece zengin, derin, nem tutucu, kumlu-tınlı topraklarda **pırasa yetiştirildiğinde** elde edilir.

Pırasa yetiştiriciliği için iyi öncüler, tarlayı yabancı otlardan arındıran ve iyi hazırlanabilmesi için yeterince erken boşaltan ürünlerdir. **Dikim veya ekimden önce turp, ıspanak, marul, erkenci patates, yeşil bezelye vb. öncü olabilir.**

Pırasa, önceden üretilmiş fideler kullanılarak veya tohumların doğrudan ekimi ile yetiştirilebilir. İki grup pırasa çeşidi vardır – kısa yalancı gövdeye (15–25 cm) sahip "Avrupa" ve 45–50 cm üzeri uzun yalancı gövdeye sahip "Bulgar". Bulgaristan'da ikinci gruptan iki ana çeşit yaygındır: Starozagorski Kamush ve Starozagorski 72.

Zararlılar

Soğan thrips (*Thrips tabaci* Lind.)

Pırasaya ciddi zarar verir. Vejetasyon dönemi boyunca tüm bitki örtüsünde gözlemlenir. Yılda 8–10 nesil verir ve ergin böcek ve daha az sıklıkla larva olarak bitki artıkları üzerinde, toprakta vb. kışlar. Ergin dişiler yaklaşık 100 yumurta bırakır, bunlar yaprakların alt tarafında parankima içinde epidermis altına teker teker yerleştirilir. Zarar, yapraklardan ve bitkilerin büyüme noktasından özsu emen erginler ve larvalar tarafından verilir. Zarar sonucunda yapraklarda beyazımsı gümüşü lekeler ortaya çıkar ve şiddetli enfestasyon durumlarında bu lekeler çizgilere dönüşür. Zarar gören yapraklar deforme olur, sararır ve uçtan kurumaya başlar. Üzerlerinde küçük, ince siyah noktalar – böceğin dışkısı – görülebilir. Yoğun enfestasyon altında yapraklar kurur. Bitki gelişimi baskılanır ve verim önemli ölçüde azalır. Zarar görmüş yapraklar bitkilere zayıf bir ticari görünüm verir.

Mücadele

Yetkili bitki koruma ürünleri: Deca EC/Dena EC/Decis/Desha EC/Poleci/Deltin 50 ml/da; Meteor 80–90 ml/100 l su; Flipper 1–2 l/da; Citrin max/Cyperkill 500 EC/Cypert 500 EC/Polli 500 EC 5 ml/da. 7–10 gün aralıklarla 2–3 uygulama yapın.

Pırasa yaprak galeri sineği (*Napomyza gymnostoma* Loew). Allium ürünlerine zarar verir, ancak en şiddetli ve fark edilir zarar pırasada meydana gelir. Pırasa yaprak galeri sineği yılda 3–4 nesil verir. Pırasa gövdelerinde, galerinin sonunda bulunan pupa olarak ve çok nadiren bitkinin altındaki toprakta kışlar. Gelişimini tamamlamamış bireylerin küçük bir kısmı larva olarak kışa kalır ve daha sonra pupa olur. Kışlamış neslin uçuşu Nisan başında başlar. Oldukça uzundur ve bu, her iki evrenin de kışlamasından kaynaklanır. Bu neslin larvaları genellikle yeşil soğan ve sarımsağa zarar verir. İkinci neslin erginleri Mayıs sonu ve Haziran başında uçar. Cinsel olgunluğa ulaşmış dişiler, soğan, kışlık sarımsak ve pırasa fidelerine yumurta bırakır. Üçüncü nesil sinekler Temmuz başından ortasına kadar uçar. Pırasa gövdelerine yumurta bırakırlar. Açılan larvalar gövdelerde galeri açar; zarar gören bölgedeki kınlı yapraklar kolayca yarılır. Dördüncü nesil 1–10 Ağustos döneminde uçmaya başlar. Dördüncü neslin larvaları pırasa üzerinde gelişir, gelişimlerini tamamlar, pupa olur ve bitkilerde kışlar. Zarar çoğu durumda hasattan sonra tespit edilir. Yalancı gövde bölgesinde, dıştaki 3–4 yaprakta, tabana doğru yönelen neredeyse düz galeriler gözlemlenir. Büyüdükçe, zarar görmüş bitkilerin gövdeleri boyuna çatlar ve çatlaklardan patojenler nüfuz ederek çürümeye neden olur. Bazen sinek tarafından zarar görmüş pırasanın yalancı gövdesi pembeleşir ve depolama sırasında çürür. Yoğun enfeste olmuş bitkilerin gövdelerinde 5 ila 15 larva ve pupa bulunabilir. Yaprak galeri sineği tarafından saldırıya uğrayan pırasa zayıf bir

ticari görünümüne sahiptir ve kışın depolama sırasında çürüyebilir. Pırasa yaprak galeri sineği ile mücadele çok zordur, çünkü zararlı yılda birkaç nesil verir, dişiler yumurtalarını yaprak epidermisinin altına bırakır ve açılan larvalar gizli bir yaşam tarzı sürdürür ve kullanılan insektisitlere karşı neredeyse savunmasızdır.

Mücadele

Yetkili bitki koruma ürünleri: Deca EC/Dena EC/Decis/Desha EC/Poleci/Deltin 50 ml/da; Meteor 80–90 ml/100 l su. Yumurta bırakmadan önce erginleri hedef alarak 7 gün aralıklarla 2–3 uygulama yapın.

Hastalıklar